

Wijsheid

André H. Roosma

CONCEPT (levend werkdocument)

laatst bijgewerkt: 2011-07-13

Wat is wijsheid?

Die vraag hebben velen in de wereldgeschiedenis al eens gesteld (vgl. ook 1 Corinthiërs 1: 22). Velen hebben ermee geworsteld, of zijn ernaar op zoek geweest. Voor ons westerlingen, lijkt het vaak moeilijk te 'pakken' waar het bij wijsheid nu precies om gaat. In dit korte artikel wat licht op enkele oude maar nog steeds zeer actuele wortels van het wijsheidsbegrip.

De grondbetekenis uit oude wortels

De Bijbel zegt er gelukkig ook veel over. Voor ik echter met u naar een aantal Bijbelteksten ga kijken, lijkt het me nuttig om even stil te staan bij het Hebreeuwse woord voor wijsheid, zoals we dat veelvuldig in het Eerste Testament van de Bijbel tegenkomen. Dat woord is *chokhmah* en wordt in het bekende Hebreeuwse kwadraatschrift geschreven als: חכמה. In het oude Hebreeuwse schrift (van vóór de tijd van koning Salomo) dat uit een soort pictogrammen bestaat (linguïsten noemen dit wel het proto-Semitische schrift), wordt *chokhmah* geschreven als חכמא.

Laten we eens kijken wat deze proto-Semitische symbolen ons vertellen over de betekenis van dit woord. Meestal wordt geleerd dat *chokhmah* is afgeleid van חכח - *chakham*, het is de 'vierende' חכ (hillul) of vrouwelijke vorm daarvan. En חכח - *chakham* is in dat oudere schrift: חכח ; dit is te lezen als: **de grens** ח (of grenzen; beperking(en)) **van de opgeheven** (regerende) **hand(en)** ח (van de meervoudsvorm -m ח is het mij (nog) niet 100% duidelijk of die slaat op de grens of de hand).¹ Met andere woorden: wanneer we **de beperking(en)** van **onze eigen menselijke macht** (onze opgeheven/ regerende hand) (er)kennen en **vieren**, zijn we wijs bezig.

Volgens deze interpretatie heeft wijsheid in de Bijbel dus minder te maken met iets dat we (menen te) hebben, en veel meer met bescheidenheid: dat we ons bewust zijn van wat we *niet* hebben! Dit is een belangrijk onderscheid! Waar wereldse wijsheid (vgl. Jesaja 29: 14; 1 Corinthiërs 1: 19) meer gaat over levenservaring, kennis en inzicht die we zelf zouden moeten hebben, gaat wijsheid in Gods Koninkrijk om het ruitelijk erkennen van onze menselijke grenzen en beperkingen.

Dit sluit wel bijzonder goed aan bij wat een aantal Bijbelgedeelten ons over wijsheid vertellen. Twee van de Bijbel-teksten die over wijsheid gaan, uit het Eerste en Tweede Testament, zijn deze:

Als overmoed komt, komt schande mee, maar wijsheid is bij de ootmoedigen.

Spreuken 11: 2

Indien echter iemand van u wijsheid ontbreekt, dan bidde hij God daarom, die aan allen geeft, eenvoudigweg en zonder verwijt; en zij zal hem gegeven worden.

Jacobus 1: 5

We gaan niet bidden om wijsheid, als we zelf de wijsheid wel in pacht menen te hebben. Juist als we ons realiseren dat we in onszelf geen wijsheid hebben of wijsheid te kort komen, dat wil zeggen: als we ons onze eigen beperkingen realiseren, zullen we God erom vragen. Via Jacobus verzekert God ons er dan van, dat Hij ons de wijsheid geeft die we nodig hebben. Jacobus vermeldt ook de karakteristieken waaraan we deze wijsheid die God geeft kunnen herkennen:

Maar de wijsheid van boven is vooreerst rein (zuiver), vervolgens vreedzaam, vriendelijk (bescheiden), gezeglijk, vol van ontferming en goede vruchten, onpartijdig en oprecht.

Jacobus 3:17

¹ Er is ook een afleiding mogelijk, waarbij verondersteld wordt dat er een *jod* (of -ouder- een *wav*) is weggevallen en *chakham* afgeleid is van *chaikham*, waarvan de proto-Semitische uitleg is: **leven als** (mensen) met een opgeheven hand (priesters, oudsten of vorsten, die wel wijs moesten zijn). Merk op, dat het gaat hier over **leven**, geen theorie maar praktijk. Die opgeheven handen worden in de Bijbel ook verbonden met onschuld en reinheid (o.a. 1 Timotheus 2: 8).

Bij dit alles moet ik denken aan Genesis 3. Toen Eva de grenzen van haar macht niet langer met blijdschap kon aanvaarden uit Gods liefdevolle hand, ging het fout en handelde ze on-wijs; dwaas. Vaak maakt de tegenstander gebruik van deze dynamica. In het eerste hoofdstuk van zijn brief aan de christenen te Rome wees Paulus erop dat een gebrek aan aanbidding en dankbaarheid jegens God als Schepper tot dwaasheid leidt en tot gevolg heeft dat mensen in velerlei opzicht het spoor bijster raken en steeds meer grenzen overschreden worden.

Wijsheid en 'de vreze van JaHUaH'

Hoe worden we 'wijs', op de manier zoals we hierboven gezien hebben? In Spreuken vinden we deze bekende tekst over de basis of het begin van wijsheid:

De vreze van **JaHUaH**² is het begin der wijsheid en het kennen van de Hoogheilige is verstand. Spreuken 9: 10 (vgl. Psalm 111: 10; Jesaja 11: 2)

En in diezelfde lijn:

De vreze van **JaHUaH** voedt op tot wijsheid, en ootmoed gaat vooraf aan de eer. Spreuken 15: 33

Maar wat is deze 'vreze van **JaHUaH**' (meestal vertaald als 'de vreze des HEREN')? Ook hier geeft het proto-Semitische schrift weer aanknopingspunten: *vreze* is de vertaling van het Hebreeuwse *jirah* - הָיָרָא of, volgens de proto-Semitische tekens: 𐤅𐤁𐤏𐤍 - de gevende hand van de ander eerst aanbidden (ik moet hierbij denken aan hoe een hond vaak letterlijk let op de hand van z'n baas).

Als we **JaHUaH**, onze God, daadwerkelijk op de eerste plaats stellen in ons leven, dan zullen we er geen moeite mee hebben om te erkennen dat Hij als Schepper oneindig veel meer weet dan wij, en dat Hij als liefdevolle hemelse Vader beter weet wat goed voor ons is. Dit leidt er bijna automatisch toe, dat we onze eigen beperkingen erkennen en vieren, en daarmee onze afhankelijkheid van God **JaHUaH**.

Als er in het Eerste Testament één persoon bekend was om zijn wijsheid was het koning Salomo wel (Lukas 11: 31), de zoon van koning David, die veel van de vreze van **JaHUaH** had (vgl. Psalm 5: 15; 19). Wat hield Salomo's wijsheid in? Precies: ook weer dat hij erkende dat hij het zelf niet had, maar nederig genoeg was om God erom te vragen (1 Koningen 3; Spreuken 4: 7; Prediker 1: 13).

Hetzelfde zien we bij Paulus, de 'ontijdig geboren' apostel, die erover sprak dat hij sterk was als hij zwak was, en die uiteindelijk meer invloed heeft gehad op de kerkgeschiedenis dan de meeste andere apostelen. Hij schreef over de wijsheid onder meer:

... mijn spreken en mijn prediking kwam ook niet met meeslepende woorden van (wereldse/menselijke) wijsheid, maar met betoon van geest en kracht, opdat uw geloof niet zou rusten op wijsheid van mensen, maar op kracht van God. 1 Corinthiërs 2: 4-5

Hiervan spreken wij dan ook met woorden, die niet door menselijke wijsheid, maar door de Geest geleerd zijn, zodat wij het geestelijke met het geestelijke vergelijken.


1 Corinthiërs 2: 13

Ook hierin zien we die erkenning van de menselijke beperkingen, waardoor Gods kracht tevoorschijn kan komen.



[naar de Hallelu-JaH artikelen index](#)

Bedankt voor uw belangstelling!

² In deze studies gebruik ik deze transliteratie van de heerlijke Godnaam יהוה, en niet de gebruikelijke vervanging HEER. Voor achtergronden, zie: André H. Roosma, 'De wonderbare en liefelijke Naam van de God Die er was, Die er is, en Die er zijn zal' , uitgebreide **Accede!** studie (ca. 70 p.), juli 2009.